

Oponentský posudek bakalářské práce „Lidová architektura v Krkonoších a její prezentace“

Autorka: Martina Pešková

Studijní program: Historické vědy

Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020

Zadání práce definuje cíl jako „získání informací o lidové architektuře v oblasti Krkonoš a průzkum její prezentace v zařízeních muzejního typu a dále v médiích a v oblasti umění (...)“ včetně vytvoření vlastních návrhů a koncepce prezentace lidové architektury v Krkonoších.

Téma považuji za nesmírně široce definované, které již touto samotnou šíří skýtá nebezpečí, že text může nabýt podoby jakéhosi sumáře a ulpít na povrchu, bez hlubšího ponoru. Co značí formulace „získání informací“? Znamená historický, stavebně-historický průzkum, dokumentaci současného stavu objektů? Pokud se bude jednat o soupis památek, k jakému vyhodnocení, k jakým zjištěním bude využito? Zaměříme-li se na druhou rovinu práce, tedy lidovou architekturu v muzeích a umění, je třeba k rozpoznání přínosu práce znát klíč, metodu, způsob vyhodnocování zjištění a jejich srovnání s jinými, např. kontrastními fenomény charakterizujícími region atp.

V kapitole Rozbor pramenů a literatury se však nesetkáváme s rozbohem, nýbrž se soupisem informačních zdrojů, u kterých chybí alespoň výběrová charakteristika, vyhodnocení přínosu, inspiračního potenciálu a podílu na dosud známém stavu poznání. Přímou pak rozporuji autorčino řazení evidenčních karet nemovitých památek Národního památkového ústavu mezi archivní prameny. Soudím, že evidenční katalog živoucí instituce sloužící mj. jako základní sumář faktů a orientační pracovní pomůcka archivním pramenem není. Zde se k diskusi při obhajobě nabízí téma základní metodologie práce v oboru. Archivní průzkum jako takový autorka práce neprováděla.

Autorka dále vymezuje oblast Krkonoš, avšak kupodivu pomíjí hlubší výklad historických souvislostí, které jsou rozhodně neoddelitelné od výkladu o tamní lidové architektuře. Mj. postup osídlování, jeho struktura a etnicita a hospodářské aktivity jsou pro porozumění popisovaného fenoménu zcela zásadní. Jinou rovinou pak mohla být podrobnější stránka stavební podoby jednotlivých objektů se zřetelem k její typologii a možným nadregionálním souvislostem. Za přínosné bych považoval jistou úvodní komparaci fenoménu lidového stavitelství s ostatními částmi republiky, případně se zahraničím – viz historické souvislosti osídlování oblasti.

Uvedené limity přístupu by nemusely být limitující pro přínosnost práce, pokud by úvodní přehledová pasáž sloužila jako základ pro sofistikovanou analýzu ohlášené prezentace lidové architektury. Mám však za to, že i zde výklad uvázl na deskripci jednotlivých expozic bez vyhodnocení základních kritérií typu: jaký je cíl, komu je expozice určena, jak doplňuje nabídku regionu, jaký je ohlas u odborné i návštěvnické veřejnosti, včetně objektivně složitého vyhodnocení „kvality“, které není a nemůže být založeno pouze na subjektivním dojmu. Rozsáhlým úkolem je i zpracování vyhodnocení prezentace tématu v tištěných médiích. Předně není jasné, jakou metodu autorka zvolila, včetně časového a teritoriálního záběru sledování tisku. Použila ke své práci sondy, přístup do mediálních databází, lze hodnotit dopad? Podobně obtížné je i zpracování zastoupení sledovaného fenoménu ve filmových dokumentech a ve filmu – a propos, co Národní filmový archiv? A proč např. nesledujeme lidovou architekturu v divadelní scénografii? Máme-li další kapitolu o beletrii, proč ne poezie? Ani s výtvarným uměním se nelze dostatečně vypořádat v rozsahu cca dvou stran, nemá-li být výsledkem výčet.

V poslední výkladové části autorka uvádí v rozsahu jedné strany „návrhy dalších možností prezentace krkonošské lidové architektury“. Je třeba zdůraznit, že se o ohlášenou koncepci v žádném případě nejedná. Jakákoliv koncepce musí vycházet z analýzy a stanovených cílů (zde prezentace: jaké tedy vlastně jsou, či by měly být?). Koncepce prezentace v podání každé solidní specializované společnosti vychází z vyhodnotitelných závěrů, má svou kreativní složku, nemá-li se jednat o sbírku nahodilých nápadů.

Po formální stránce text trpí na několika místech nedostatky v interpunkci (systémově nejsou čárkou oddělovány některé přístavky a vedlejší věty), dále nesprávnými koncovkami, chybným skloňováním (např. genitiv „Schaffgotscha“, s. 22, zřejmě přejatý polonismus). Obsahově lze postřehnout některé nelogičnosti ve vyjádření (např. spojení „rapidně rozlehlejší“, s. 9; „po požáru v roce 1806 shořel“, s. 22; dělení periodického tisku na „časopisy, deníky a novinový tisk“, s. 36; „...řadou malířů, především krajinářů a grafiků“, s. 44; kaple se nachází 1,5 metru za českou hranicí (...), o tři řádky níže autorka sděluje, že kaple je nejvýše položenou sakrální stavbou na českém i polském území, s. 22. Věcně je pak chybou uvedení patrocinia zaniklého jilemnického kostela sv. Anežky na s. 29, přičemž dále již text správně udává sv. Alžbětu.

Pokud bychom odhlédli od možnosti ryze historicky odvozeného výkladu lidové architektury (který nepovažuji za nutný), soudím, že řada možných aspektů v textu absentuje. Jakou úlohu hraje lidová architektura v uváděných dílech? Jaký je poměr ryzosti, opravdovosti, oproti kaširované iluzi? Jaký je poměr umělecké, historické, řemeslné hodnoty v porovnání s hrou na lidovost v současnosti, např. v turistickém odvětví a zejm. ve sféře pohostinství, kde se v předstírané autentičnosti s oblibou uplatňují bizarní novodobé kombinace splňující definici kýče, případně v rámci proudu hrané „lidovosti“ naplňující význam v němčině užívaného slova „Wolpertinger“? Jaké jsou příklady zdařilého využití lidové architektury, případně jak reaguje architektura současnosti na její odkaz?

Na obhajobu autorky je třeba uvést, že uchopení jí zvoleného tématu je v rozsahu bakalářské práce reálně mezioborové povahy (Prezentace a ochrana kulturního dědictví) velmi obtížné a že výsledek, který předložila, odpovídá řadě obdobně laděných prací. Nepochybuji, že o podobě svého spisu vedla obsáhlé debaty s vedoucím práce, který ji jistě dobře vedl k výsledku, který bude soudržný. Za nejdůležitější otázku obhajoby považuji stanovení vlastního mentálního přínosu autorky. Měl-li být cílem úvodní soupis včetně základní přehledové reflexe fenoménu lidové architektury, pak je cíl splněn.

Debatu k obhajobě navrhuji vést o výše uvedených poznámkách a diskusi o klasifikaci práce zahájit na stupni C.

V Praze 12. 8. 2020

PhDr. Ondřej Tikovský, Ph.D.

